

משרד החינוך

מערכת שידורים לאומית

תחביר: מבנים של הדגשה

עברית: הבנה, הבעה ולשון – חט"ע

שם המורה: ענבל גורן

פיתוח: ענבל גורן, מוריה פלינט

תודה לציונה אליאסי

מה נלמד היום

- משפט בעל חלק ייחוד
- תרגול
- מבני הדגשה נוספים

בשיעורי התחביר שאנו מציגים לכם חשוב לנו
שנתבונן ביחד ונראה כיצד אנו יכולים לשזור בין
הידע התחבירי שאותו אנו לומדים לבין יכולת
ההבנה שלנו בקריאת טקסטים וכתובתם.

משפט בעל חלק ייחוד

לומדים

משפט בעל חלק ייחוד – השימוש הרטורי

• שימוש במשפטי ייחוד שכיח בדיבור הטבעי. השימוש בו נעשה ליצירת סגנון לשוני ייחודי ולהדגשה.

○המדריך שלנו - לא נחליף אותנו!

○החברה שלך - מה שמעתי עליה?

איך יוצרים משפט בעל חלק ייחוד?

1. בחירת החלק שיהפוך לחלק ייחוד במשפט

מפלס המים של הכינרת עלה באופן משמעותי בשנה האחרונה.

צירוף יחס – מילת יחס + שם עצם

איך יוצרים משפט בעל חלק ייחוד?

2. העברת חלק הייחוד לראש המשפט

מפלס המים של הכינרת עלה באופן משמעותי בשנה האחרונה.

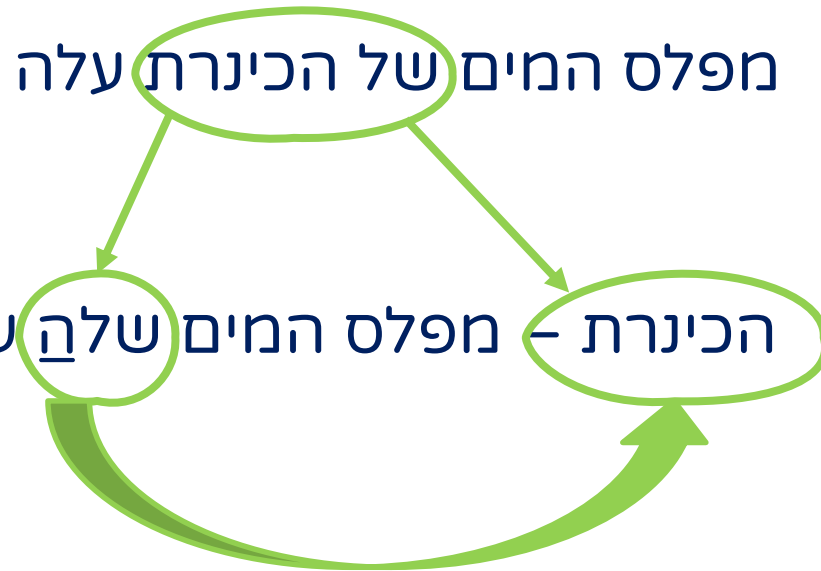
הכינרת

איך יוצרים משפט בעל חלק ייחוד?

3. יצירת הכינוי המוסב

מפלס המים של הכינרת עלה באופן משמעותי בשנה האחרונה.

הכינרת – מפלס המים שלה עלה באופן משמעותי בשנה האחרונה.

מאפייני משפט בעל חלק ייחוד

הכינרת - מפלס המים שלה עלה באופן משמעותי בשנה האחרונה.

כינוי מוסב

חלק ייחוד

משפט בעל חלק ייחוד – מי אתה?

מפּלס המים של הכינרת עלה באופן משמעותי בשנה האחרונה.

הכינרת - מפּלס המים שלה עלה באופן משמעותי בשנה האחרונה.

הניתוח התחבירי בשני המשפטים	סדר המילים בשני המשפטים

משפט בעל חלק ייחוד – מי אתה?

מפּלס המים של הכינרת עלה באופן משמעותי בשנה האחרונה.

הכינרת - מפּלס המים שלה עלה באופן משמעותי בשנה האחרונה.

סדר המילים בשני המשפטים	הניתוח התחבירי בשני המשפטים
שונה	זהה

כנרת או כינרת?

...

האקדמיה ללשון העברית

11 במאי 2018 · 🌐

כינרת שלי, הו כינרת שלי
יש בכ יו"ד או חלמתי חלום?

כנרת או כינרת? אם אתם מכירים מישהי בשם זה – הבחירה איך לכתוב את השם הפרטי נתונה כמובן בידיה או בידי הוריה, ואפשר לכתוב כנרת או כינרת.

אבל אם אתם מתכננים לנסוע בסוף השבוע לימה הצפונית האהובה על הישראלים – אולי תופתעו לגלות כי שם המקום ייכתב כינרת! (לפי כללי הכתיב חסר הניקוד).

--

משפט בעל חלק ייחוד – השימוש הרטורי

- מדגיש את החלק שהועבר לתחילת המשפט, מסב את תשומת ליבו של הנמען אליו.
- חלק הייחוד נתפס בעיני הקורא כנושא המשפט, על אף שמבחינה תחבירית אין זה תפקידו (נושא פסיכולוגי || נושא תחבירי).

משפט בעל חלק ייחוד

מתרגלים

משפט בעל חלק ייחוד - זיהוי

- לפניך שני משפטים:
- איזה מן המשפטים אינו פותח בנושא המשפט?

1. משחקים אלה ואחרים מיועדים לטיפול באוכלוסיות שונות.

2. רכיבים אלה מטרתם לגרום לגירוי של אזורי התגמול במוחנו, בדיוק כמו סמים.

משפט בעל חלק ייחוד - זיהוי

- לפניך שני משפטים:

- איזה מן המשפטים אינו פותח בנושא המשפט?

1. משחקים אלה ואחרים **מיועדים** לטיפול באוכלוסיות

שונות.

2. רכיבים אלה מטרתם לגרום לגירוי של אזורי התגמול

במוחנו, בדיוק כמו סמים.

משפט בעל חלק ייחוד - זיהוי

- לפניך שני משפטים:
- איזה מן המשפטים אינו פותח בנושא המשפט?

1. **משחקים** אלה **ואחרים מיועדים** לטיפול באוכלוסיות שונות.

2. רכיבים אלה מטרתם לגרום לגירוי של אזורי התגמול במוחנו, בדיוק כמו סמים.

משפט בעל חלק ייחוד - זיהוי

- כל אחד מן הפתגמים מנוסח במבנה של משפט בעל חלק ייחוד.

- העתק מן המשפט את הכינוי המוסב (הכינוי החוזר).

- העתק מן המשפט את חלק הייחוד.

□ שקר - אין לו רגליים. (על פי מסכת שבת, דף ק"ד)

□ לך אל נמלה, עצל, ראה דרכיה וחכם. (משלי ו,ו)

□ דעת מתוך כפייה, אין לה קיום בנשמה. (אפלטון)

משפט בעל חלק ייחוד - זיהוי

שקר - אין לו רגליים. (על פי מסכת שבת, דף ק"ד)

משפט בעל חלק ייחוד - זיהוי

שקר - אין לו רגליים. (על פי מסכת שבת, דף ק"ד)

משפט בעל חלק ייחוד - זיהוי

שקר - אין לו רגליים. (על פי מסכת שבת, דף ק"ד)

משפט בעל חלק ייחוד - זיהוי

לך אל נמלה, עצל, ראה דרכיה וחכם. (משלי ו, ו)

משפט בעל חלק ייחוד - זיהוי

לך אל נמלה, עצל, ראה דרכיה וחכם. (משלי ו, ו)

משפט בעל חלק ייחוד - זיהוי

לך אל נמלה, עצל, ראה דרכיה וחכם. (משלי ו, ו)

משפט בעל חלק ייחוד - זיהוי

דעת מתוך כפייה, אין לה קיום בנשמה. (אפלטון)

משפט בעל חלק ייחוד - זיהוי

דעת מתוך כפייה, אין לה קיום בנשמה. (אפלטון)

משפט בעל חלק ייחוד - זיהוי

דעת מתוך כפייה, אין לה קיום בנשמה. (אפלטון)

משפט בעל חלק ייחוד - שימוש

שימוש במשפטי ייחוד מאפיין משלב לשוני גבוה. הוא נפוץ בלשון המקורות: מקרא, משנה, תלמוד, גמרא ועוד.

□ שקר - אין לו רגליים. (על פי מסכת שבת, דף ק"ד)

□ לך אל נמלה, עצל, ראה דרכיה וחכם. (משלי ו,ו)

□ דעת מתוך כפייה, אין לה קיום בנשמה. (אפלטון)

- מהו היתרון בניסוח המשפט/ הפתגם במבנה של משפט בעל חלק ייחוד על פני ניסוחו במבנה רגיל?

משפט בעל חלק ייחוד - שימוש

□ שקר - אין לו רגליים. (על פי מסכת שבת, דף ק"ד)

□ לך אל נמלה, עצל, ראה דרכיה וחכם. (משלי ו,ו)

□ דעת מתוך כפייה, אין לה קיום בנשמה. (אפלטון)

- לפי חוקרי הלשון, הפתגמים מביעים אמת כללית, והם מבקשים ללמד מוסר השכל ולתת עצה, אזהרה או הנחיה להתנהגות טובה. הניסוח של הפתגמים מסייע להשגת מטרות אלה.
- הסבר בעזרת שימוש במונחים תחביריים כיצד הניסוח של הפתגמים מסייע להשגת המטרות שציינו חוקרי הלשון.

משפט בעל חלק ייחוד - המרות

לפניך כותרת מכתבה:

תחפושות באינטרנט - כך תזמינו אותן בזול.

- הכותרת היא משפט בעל חלק ייחוד.
- ציין את התפקיד התחבירי של חלק הייחוד במשפט.
- המר את הכותרת במשפט במבנה רגיל (בלי חלק ייחוד).

משפט בעל חלק ייחוד - המרות

תחפושות באינטרנט - כך תזמינו אותן בזול.

משפט בעל חלק ייחוד - המרות

משפט בעל חלק ייחוד - המרות

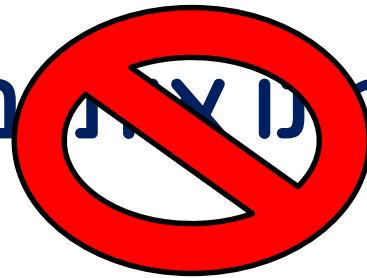

משפט בעל חלק ייחוד - המרות

תחפושות באינטרנט - כך תזמינו אותן בזול.

כך תזמינו אותן בזול.

משפט בעל חלק ייחוד - המרות

תחפושות באינטרנט - כך תזמינו אותן בזול.

כך תזמינו את התחפושות באינטרנט בזול.

משפט בעל חלק ייחוד - המרות

אם נבחר במנהיג אותנטי או צנוע, העולם סביבנו יעשה מקום טוב יותר.

- המר משפט זה במשפט שיש בו חלק ייחוד.
- מהו התפקיד התחבירי של חלק הייחוד במשפט שכתבת?

משפט בעל חלק ייחוד - המרות

אם נבחר במנהיג אותנטי או צנוע, העולם סביבנו יעשה מקום טוב יותר.

צירוף יחס – מילת יחס + שם עצם

משפט בעל חלק ייחוד - המרות

אם נבחר במנהיג אותנטי או צנוע, העולם סביבנו יעשה מקום טוב יותר.

מנהיג אותנטי או צנוע

מעבירים רק את שם העצם ללא אות היחס לראש המשפט

משפט בעל חלק ייחוד - המרות

אם נבחר במנהיג אותנטי או צנוע, העולם סביבנו יעשה מקום טוב יותר.

מנהיג אותנטי או צנוע

משפט בעל חלק ייחוד - המרות

אם נבחר במנהיג אותנטי או צנוע, העולם סביבנו יעשה מקום טוב יותר.

מנהיג אותנטי או צנוע - אם נבחר העולם סביבנו יעשה מקום טוב יותר.

שינוי סדר המילים אינו מספיק, נדרש גם כינוי מוסב

משפט בעל חלק ייחוד - המרות

אם נבחר במנהיג אותנטי או צנוע, העולם סביבנו יעשה מקום טוב יותר.

מנהיג אותנטי או צנוע - אם נבחר בו, העולם סביבנו יעשה מקום טוב יותר.

מבני הדגשה נוספים

מבנים תחביריים היוצרים הדגשה

• x ולא y

• x אבל / אך לא y

• אין x אלא y

• לא x כי אם y

• רק, גם

האזינו לשיר ונסו לזהות מבנה של הדגשה

מבנים תחביריים היוצרים הדגשה - זיהוי

- מהי מילת הקישור שיכולה להמיר

את המילה **ורק**?

- מהי תרומתה של המילה **ורק**

לתיאור תחושותיו של כותב השיר?

מרוב אהבה/ יוסי בנאי

כשהוא אוהב את ההיא

תמיד הוא אומר לה,

חוזר ואומר לה

כמה היא אלוהית.

כשענן אוהב עננה

תמיד הוא אומר לה,

חוזר ואומר לה:

כמה את עדינה

את כל כך עדינה

ורק אני מרוב אהבה שותק...

מבני הדגשה - משמעות

- לפניך משפט.

התלמידים אינם יוצאים לטיולים אלא במסגרת בית הספר.

- איזה מבין המשפטים מבטא את משמעות המשפט הנתון ?

- התלמידים אינם יוצאים כלל לטיולים.

- התלמידים יוצאים לטיולים רק במסגרת בית הספר.

- התלמידים יוצאים לטיולים במסגרת בית הספר וגם לטיולים אחרים.

- רק התלמידים יוצאים לטיולים במסגרת בית הספר.

מבני הדגשה - משמעות

- לפניך משפט.

התלמידים אינם יוצאים לטיולים אלא במסגרת בית הספר.

- איזה מבין המשפטים מבטא את משמעות המשפט הנתון? ולתשובות שלכם

➤ התלמידים אינם יוצאים כלל לטיולים.

➤ התלמידים יוצאים לטיולים רק במסגרת בית הספר.

➤ התלמידים יוצאים לטיולים במסגרת בית הספר וגם לטיולים אחרים.

➤ רק התלמידים יוצאים לטיולים במסגרת בית הספר.

מבני הדגשה - משמעות

התלמידים אינם יוצאים לטיולים אלא במסגרת בית הספר.

התלמידים יוצאים לטיולים רק במסגרת בית הספר.

- מהי המטרה של השימוש במבנה אינם ... אלא ... במשפט המנוסח בדרך זו?
- היכן נמצא עיקר המסר?

מבני הדגשה - המרה

- לפניך משפט:

**הונגריה הודיעה כי לא תיתן אשרות כניסה אלא לפליטים
הנרדפים במולדתם.**

- איזו מילה יכולה להמיר את המבנה "לא... אלא..." שבמשפט זה, ולשמור על משמעות המשפט?

מבני הדגשה - המרה

הונגריה הודיעה כי לא תיתן אשרות כניסה אלא לפליטים
הנרדפים במולדתם.

הונגריה הודיעה כי לא תיתן אשרות כניסה אלא לפליטים
הנרדפים במולדתם.

מבני הדגשה - המרה

הונגריה הודיעה כי לא תיתן אשרות כניסה אלא לפליטים
הנרדפים במולדתם.

הונגריה הודיעה כי תיתן אשרות כניסה רק לפליטים
הנרדפים במולדתם.

מבני הדגשה - המרה

- לפניך ציטוט מדבריה של ספורטאית.

"בתחום הספורט אתה נמדד על פי מעשיך ולא על פי מי שאתה"

(אלתה גיבסון, שחקנית טניס)

- בחר מבין מילות הקישור שלפניך מילת קישור אחת מתאימה וכתוב את המשפט מחדש באמצעותה.

- שמור על משמעותו המקורית של המשפט.

או, אלא, אם, ואילו

מבני הדגשה - המרה

"בתחום הספורט אתה נמדד על פי מעשיך ולא על פי מי שאתה"

(אלתה גיבסון, שחקנית טניס)

או, אלא, אם, ואילו

מבני הדגשה - המרה

"בתחום הספורט אתה נמדד על פי מעשיך ולא על פי מי שאתה"

(אלתה גיבסון, שחקנית טניס)

או, אלא, אם, ואילו

בתחום הספורט אתה נמדד על פי מעשיך לא על פי מי שאתה.

מבני הדגשה - המרה

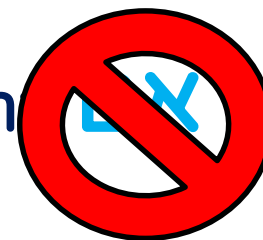
"בתחום הספורט אתה נמדד על פי מעשיך ולא על פי מי שאתה"

(אלתה גיבסון, שחקנית טניס)

לא, אם, ואילו

תחום הספורט אתה נמדד על פי מעשיך על פי מי שאתה.

מבני הדגשה - המרה

"בתחום הספורט אתה נמדד על פי מעשיך ולא על פי מי שאתה"

(אלתה גיבסון, שחקנית טניס)

לא, ואילו

בתחום הספורט אתה נמדד על פי מעשיך לא על פי מי שאתה.

מבני הדגשה - המרה

"בתחום הספורט אתה נמדד על פי מעשיך ולא על פי מי שאתה"

(אלתה גיבסון, שחקנית טניס)

 לא, ואי

בתחום הספורט אתה נמדד לא על פי מעשיך אלא על פי מי שאתה.

מבני הדגשה - המרה

"בתחום הספורט אתה נמדד על פי מעשיך ולא על פי מי שאתה"

(אלתה גיבסון, שחקנית טניס)

בתחום הספורט אתה נמדד לא על פי מעשיך אלא על פי מי שאתה.

- מהו היתרון במבנה המשפט החדש שכתבת?

מבני הדגשה - המרה

רובינסון אינו מציע לבטל את בתי הספר כמו איליץ,

אלא לחשוב מחדש על התפקידים של בתי הספר.

• היכן מובעת טענתו של רובינסון?

תזכורת: על פי רוב טענת הכותב תופיע לאחר מילת הקישור.

מבני הדגשה - המרה

רובינסון אינו מציע לבטל את בתי הספר כמו איליץ,

אלא לחשוב מחדש על התפקידים של בתי הספר.

• נסח את הטענה במשפט פשוט.

לחשוב מחדש על התפקידים של בתי הספר.

מבני הדגשה - המרה

רובינסון אינו מציע לבטל את בתי הספר כמו איליץ,

אלא לחשוב מחדש על התפקידים של בתי הספר.

• נסח את הטענה במשפט פשוט.

רובינסון מציע לחשוב מחדש על התפקידים של בתי הספר.

מבני הדגשה - המרה

רובינסון אינו מציע לבטל את בתי הספר כמו איליץ, אלא לחשוב מחדש על התפקידים של בתי הספר.

רובינסון מציע לחשוב מחדש על התפקידים של בתי הספר.

- מהי התרומה של השימוש במבנה "אין... אלא..." למשמעות המשפט?

מבני הדגשה – סיכום

- לפניכם שני משפטים המנוסחים בדרכי הדגשה שונות.
- ציין לגבי כל אחד מן המשפטים באיזו דרך תחבירית מובעת ההדגשה במשפט.

1. תפילה ספונטנית שפורצת מליבו של אדם בעת שגואים בו

רגשותיו – רב ערכה.

2. אין התפילה אלא שיחה שהאדם מנהל עם הבורא.

מבני הדגשה – סיכום

1. תפילה ספונטנית שפורצת מליבו של אדם בעת
שגואים בו רגשותיו – רב ערכה.

מבני הדגשה – סיכום

1. תפילה ספונטנית שפורצת מליבו של אדם בעת

שגואים בו רגשותיו – רב **ערכה**.

מבני הדגשה – סיכום

משפט בעל חלק ייחוד

1. תפילה ספונטנית שפורצת מליבו של אדם בעת

שגואים בו רגשותיו – רב ערכה.

מבני הדגשה – סיכום

2. אין התפילה אלא שיחה שהאדם מנהל עם הבורא.

מבני הדגשה – סיכום

שימוש במבנה לא...אלא

2. אין התפילה **אלא** שיחה שהאדם מנהל עם הבורא.

2
החיים החדשים

עם הרעש, הגזימו!
אה, טוב.

ולסיכום...

נקודה למחשבה

נקודה למחשבה.

- מהי התרומה של השימוש במבנים של משפטים אלה למשמעות המשפטים, למשמעות שאותה רוצה הכותב למסור לנו?
- חשבו על כך, ובפעם הבאה כשאתם ניגשים לכתוב השתמשו במאפיינים התחביריים שאותם למדתם במהלך השיעורים.

תודה על ההקשבה!

מצורף תרגול. פתרו ושלחו למורה שלכם.
בהצלחה!

